

УДК 341.01

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.52>

ОБОВ'ЯЗОК ПОКАРАННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ

Бабарицький О.В.,

кандидат економічних наук,
заступник начальника Військово-юридичного інституту
з навчальної та наукової роботи – начальник навчального відділення,
полковник,
Військово-юридичний інститут,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-1690-1837

Ігнатська А.І.,

кандидатка педагогічних наук,
старша викладачка кафедри загальновійськових дисциплін
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-3446-4036

Огар А.П.,

курсантка 2 курсу 2 групи
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0008-9239-9114

Бабарицький О.В., Ігнатська А.І., Огар А.П. Обов'язок покарання за порушення прав людини за міжнародним правом.

Вказується, у сучасному міжнародному праві питання забезпечення невідворотності покарання за порушення прав людини має особливе значення. З огляду на посилення міжнародної відповідальності держав і окремих осіб за тяжкі злочини проти людства, реалізація обов'язку покарання постає не лише як правовий, а й як морально-політичний імператив світової спільноти. Саме цей принцип визначає здатність міжнародної спільноти адекватно реагувати на злочини, що посягають на найвищі цінності – життя, гідність та свободу людини.

У статті досліджується обов'язок покарання за порушення прав людини як основоположний принцип сучасного міжнародного правопорядку. Розкрито історичну еволюцію концепції індивідуальної кримінальної відповідальності за найтяжчі злочини (злочини проти людяності, воєнні злочини, геноцид): від Нюрнберзького та Токійського трибуналів до Міжнародного кримінального суду (МКС).

Проаналізовано імперативний характер цього обов'язку, що впливає з Женевських конвенцій, Римського статуту МКС та практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), і вимагає від держав ефективного розслідування та переслідування винних, незалежно від їхнього статусу чи громадянства. Висвітлено зміст принципу невідворотності покарання та механізму універсальної юрисдикції.

Особлива увага приділяється проблемі безкарності як глобальному виклику, який підриває міжнародне право. Доведено, що ефективна реалізація обов'язку покарання вимагає комплексного підходу, що включає репресивні заходи та механізми відновлення справедливості та компенсації жертвам.

Розглянуто індивідуальну кримінальну відповідальність військовослужбовців та принцип заборони прикриття виконанням наказу як ключовий запобіжник у військовій юстиції. Зроблено висновок про морально-правове значення цього принципу для забезпечення довіри до міжнародного правосуддя та стабільності. Для України, яка протистоїть воєнній агресії, послідовна реалізація цього обов'язку має ключове значення для утвердження справедливості та зміцнення її позицій у міжнародному правовому полі.

Ключові слова: міжнародне право, права людини, міжнародна відповідальність, воєнні злочини, геноцид, Міжнародний кримінальний суд, безкарність, Україна.

Babarytskyi O.V., Ignatieva A.I., Ohar A.P. The obligation to punish human rights violations under international law.

It is indicated that in modern international law the issue of ensuring the inevitability of punishment for human rights violations is of particular importance. Given the strengthening of the international responsibility of states and individuals for serious crimes against humanity, the implementation of the obligation to punish appears not only as a legal, but also as a moral and political imperative of the world community. It is this principle that determines the ability of the international community to adequately respond to crimes that encroach on the highest values - life, dignity and freedom of a person.

The article examines the obligation to punish human rights violations as a fundamental principle of the modern international legal order. It reveals the historical evolution of the concept of individual criminal responsibility for the most serious crimes (crimes against humanity, war crimes, genocide): from the Nuremberg and Tokyo Tribunals to the International Criminal Court (ICC).

It analyzes the imperative nature of this obligation, which stems from the Geneva Conventions, the Rome Statute of the ICC, and the practice of the European Court of Human Rights (ECHR), and requires states to effectively investigate and prosecute those responsible, regardless of their status or nationality. The content of the principle of inevitability of punishment and the mechanism of universal jurisdiction are highlighted.

Particular attention is paid to the problem of impunity as a global challenge that undermines international law. It is argued that the effective implementation of the duty to punish requires a comprehensive approach that includes repressive measures and mechanisms for restoring justice and compensating victims.

The individual criminal responsibility of military personnel and the principle of prohibiting the use of orders as a cover are considered as key safeguards in military justice. A conclusion is made about the moral and legal significance of this principle for ensuring trust in international justice and stability. For Ukraine, which is resisting military aggression, the consistent implementation of this obligation is crucial for establishing justice and strengthening its position in the international legal arena.

Key words: international law, human rights, international responsibility, war crimes, genocide, International Criminal Court, impunity, Ukraine.

Постановка проблеми. У сучасному міжнародному праві питання забезпечення невідворотності покарання за порушення прав людини має особливе значення. З огляду на посилення міжнародної відповідальності держав і окремих осіб за тяжкі злочини проти людства, реалізація обов'язку покарання постає не лише як правовий, а й як морально-політичний імператив світової спільноти. Саме цей принцип визначає здатність міжнародної спільноти адекватно реагувати на злочини, що посягають на найвищі цінності - життя, гідність та свободу людини.

Від моменту створення Організації Об'єднаних Націй у 1945 році людство послідовно формує систему правових механізмів для притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах, злочинах проти людяності, геноциді та інших тяжких порушеннях. Цей процес розпочався зі створення Нюрнберзького й Токійського трибуналів, які вперше закріпили принцип індивідуальної кримінальної відповідальності за міжнародними нормами. Відтоді обов'язок покарання став нормою імперативного характеру, що не допускає відступів. Відсутність покарання не лише порушує принцип справедливості, а й створює передумови для повторення злочинів, дестабілізуючи міжнародний правопорядок.

Для військово-правової науки це питання має особливе значення. В умовах збройних конфліктів саме юристи, що діють у військовій сфері стають ключовими суб'єктами реалізації обов'язку покарання, забезпечуючи дотримання норм міжнародного гуманітарного права, документуючи порушення, збираючи докази та сприяючи передачі інформації до компетентних органів. У діяльності Збройних Сил України цей аспект набуває особливої ваги, адже Україна, перебуваючи у стані міжнародного збройного конфлікту, має подвійний обов'язок - дотримуватися міжнародних норм і забезпечувати притягнення винних осіб до відповідальності за злочини проти людяності й воєнні злочини. Це вимагає високого рівня підготовки військових юристів, здатних грамотно застосовувати міжнародні норми у реальних бойових умовах.

Практична реалізація цього обов'язку військовими юристами охоплює низку критичних процесуальних завдань. Передусім, це забезпечення бездоганного ланцюга зберігання доказів, зібраних безпосередньо у зоні бойових дій, що є необхідною умовою для їхньої прийнятності у міжнародних судових інстанціях. Військовий юрист також виконує функцію правового консультанта для командування, надаючи фахові роз'яснення щодо законності віддання наказів та запобігаючи можливим порушенням, які можуть підпадати під доктрину командної відповідальності. Таким чином, їхня робота не лише репресивна (фіксація злочинів), але й превентивна, оскільки вона спрямована на

правовий контроль та підтримання верховенства права в умовах, де домінує сила. Здатність військових юристів якісно кваліфікувати дії ворога та власних військовослужбовців за нормами *lex specialis* (Міжнародного гуманітарного права) є фундаментальною для успішного національного та міжнародного переслідування.

Актуальність теми зумовлена й сучасними викликами міжнародного правопорядку. Події останніх десятиліть - конфлікти на Балканах, Сирії, Афганістані та, особливо, російська агресія проти України - показали, що навіть існування міжнародних механізмів не завжди гарантує справедливе покарання. Безкарність залишається серйозною проблемою, що підриває довіру до міжнародного правосуддя й створює відчуття несправедливості серед жертв. Тому в сучасній доктрині міжнародного права акцент зміщується на ефективне застосування норм, які забезпечують реальне покарання винних у злочинах проти людяності.

Для України це питання має особливу практичну вагу. Масові порушення прав людини, катування, депортації, напади на цивільну інфраструктуру, вчинені збройними силами російської федерації, потребують фіксації, правової оцінки та притягнення винних до відповідальності. Видача ордеру Міжнародним кримінальним судом на арешт президента РФ стала важливим прецедентом реалізації принципу невідворотності покарання. Вона підтвердила, що міжнародне правосуддя здатне діяти навіть у складних політичних умовах, переходячи від декларацій до практичних рішень.

Реагуючи на ці виклики, Україна активно розбудовує механізми міжнародної співпраці. Це включає роботу в рамках спільних слідчих груп за підтримки Євроюсту та поглиблену гармонізацію національного законодавства. Зокрема, імплементація норм Римського статуту в Кримінальний кодекс України є необхідною умовою для забезпечення адекватної криміналізації міжнародних злочинів та ефективного виконання обов'язку покарання на національному рівні. Крім того, дипломатичні та юридичні зусилля України спрямовані на створення спеціального *ad hoc* Трибуналу для розслідування злочину агресії. Цей додатковий механізм має на меті подолати імунітети високопосадовців, які можуть бути поза досяжністю Міжнародного кримінального суду, тим самим забезпечуючи повний і всебічний принцип невідворотності покарання за всі види міжнародних злочинів, скоєних на території України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення прав і свобод військовослужбовців привертає значну увагу як українських, так і зарубіжних науковців. Зокрема, О.Г. Бондаренко, В.В. Костицький, О.В. Петришин, С.О. Гриненко досліджують механізми реалізації конституційних прав військовослужбовців у системі національної безпеки.

Також значний внесок у розроблення теоретичних і практичних аспектів зробили В.Я. Тацій і Ю.С. Шемшученко, які акцентують увагу на поєднанні верховенства права з військовою дисципліною. Окремі публікації присвячені питанням забезпечення правового захисту учасників бойових дій, їх соціальних гарантій і відповідальності командирів за порушення прав підлеглих.

Попри активність наукових досліджень, залишаються недостатньо висвітленими питання правового механізму реалізації свобод у бойових умовах, удосконалення військового законодавства та практичної взаємодії військових органів із правозахисними інституціями, що й зумовлює актуальність подальших наукових розвідок у цій сфері.

Мета. Метою даного дослідження є повноцінне висвітлення правової природи обов'язку держав щодо покарання за порушення прав людини у міжнародному праві, а також аналіз практичних аспектів реалізації цього обов'язку у сучасних умовах. Особлива увага приділяється з'ясуванню змісту міжнародно-правових норм, які встановлюють зобов'язання держав розслідувати, переслідувати та притягати до відповідальності осіб, винних у порушеннях фундаментальних прав людини, зокрема у контексті воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду.

Також важливим є визначення ролі міжнародних судових інституцій, таких як Міжнародний Кримінальний Суд, Міжнародний Суд ООН, Європейський Суд з прав людини, у забезпеченні реалізації цього обов'язку та у формуванні єдиних стандартів міжнародної відповідальності за грубі порушення прав людини. Водночас дослідження має на меті простежити, яким чином ці зобов'язання відображаються у національному законодавстві України, особливо з боку відповідальності військовослужбовців за порушення норм міжнародного гуманітарного права у період збройних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. Принцип невідворотності покарання за порушення цих прав становить одну з фундаментальних основ міжнародного правопорядку. Він має не лише юридичний, а й морально-етичний вимір, оскільки покарання винних у серйозних порушеннях прав людини є основою відновлення довіри до системи правосуддя, збереження міжнародних відносин й стабільності. Обов'язок держав розслідувати, переслідувати і карати осіб, винних у порушеннях прав людини, постає не як факультативна норма, а як імперативне зобов'язання, що впливає з основоположних принципів міжнародного права.

Історичний розвиток цього обов'язку можна простежити від моменту створення Нюрнберзького та Токійського трибуналів, діяльність яких заклала фундамент сучасної концепції індивідуальної кримінальної відповідальності за порушення міжнародного права. Вперше на міжнародному рівні було визнано, що навіть найвищі посадові особи не можуть уникнути відповідальності, прикриваючись державним імунітетом або наказом від вищого керівництва. Принцип індивідуальної відповідальності, закріплений у рішеннях цих трибуналів, став початком нової епохи сучасного міжнародного кримінального правосуддя і основою для формування обов'язку держав карати винних у порушеннях прав людини.

Подальший розвиток цієї концепції відбувався через створення міжнародних договорів, які прямо або опосередковано покладають на держави відповідальність за забезпечення справедливості. Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них містять імперативні норми, що зобов'язують держави переслідувати осіб, винних у серйозних порушеннях міжнародного гуманітарного права. Це означає, що держави не мають права ігнорувати факти злочинів, скоєних під час збройних конфліктів, а зобов'язані притягати винних до відповідальності або передавати їх міжнародним судовим інстанціям. Саме в цих положеннях закладена концепція універсальної юрисдикції, відповідно до якої будь-яка держава може здійснювати переслідування осіб, що вчинили серйозні злочини проти людства, незалежно від місця вчинення злочину чи громадянства винного.

Універсальна юрисдикція є найважливішим правовим інструментом, що дозволяє подолати географічні та політичні обмеження, які часто перешкоджають правосуддю. Її правові підстави кореняться у нормах *jus cogens*, тобто імперативних нормах загального міжнародного права, які визнаються міжнародною спільнотою як ті, від яких не допускається жодних відступів. Наприклад, судові органи таких держав, як Німеччина, Швеція чи Франція, успішно використовували цей принцип для притягнення до відповідальності іноземних громадян (сирійських, конголезьких) за злочини проти людяності та воєнні злочини, скоєні за межами їхніх територій. Таке застосування підкреслює, що міжнародні злочини є злочинами проти всього людства, і кожна держава має право та обов'язок діяти від імені міжнародної спільноти, реалізуючи колективну відповідальність за захист основоположних прав.

Для юристів що виконують свої обов'язки в військовій сфері, усвідомлення цього принципу має особливе значення. В умовах воєнних конфліктів, збройної агресії та окупації саме військово-правові структури виступають ключовим механізмом забезпечення законності, фіксації порушень, документування злочинів та ініціювання процесів покарання винних. Військові юристи не лише тлумачать норми міжнародного гуманітарного права, але й безпосередньо реалізують їх у польових умовах, забезпечуючи правовий контроль над діями військовослужбовців і командирів.

Римський статут Міжнародного Кримінального Суду (МКС) 1998 року став вершиною у кодифікації обов'язку покарання за порушення прав людини. МКС уперше створив постійний механізм, який доповнює національні системи правосуддя та забезпечує невідворотність покарання за найтяжчі злочини, що становлять загрозу миру та безпеці людства. Згідно зі Статутом, юрисдикція Суду поширюється на злочини геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії. Важливо підкреслити, що юрисдикція МКС має додатковий характер: вона активується лише тоді, коли держава не бажає або не спроможна здійснювати справедливе розслідування. Таким чином, міжнародне право вимагає від держав не тільки утримуватися від порушень прав людини, але й активно переслідувати й притягувати до відповідальності винних у таких діяннях.

Принцип комплементарності (додатковості) вимагає від держав постійного зміцнення їхніх національних інституцій. Критерій «неспроможності», закріплений у статті 17 Римського статуту, охоплює ситуації, коли держава не має діючої судової системи або нездатна зібрати необхідні докази через повний адміністративний колапс. Натомість, критерій «небажання» стосується випадків, коли держава ініціює розслідування, але робить це фіктивно, з метою захистити підозрюваного від міжнародного правосуддя, або ж проводить його упереджено. Розуміння цих критеріїв є ключовим для військових юристів, адже якість їхньої роботи на національному рівні (тобто доведення «спроможності» та «бажання» України) прямо впливає на те, чи МКС залишить справу у національній юрисдикції, чи візьме її на себе. Це створює потужний стимул для внутрішніх правових реформ.

Одним із ключових принципів сучасного міжнародного права є принцип невідворотності покарання. Його зміст полягає в тому, що будь-яке серйозне порушення прав людини повинно тягнути за собою ефективну відповідальність. Безкарність підриває довіру до правової системи, створює прогалини та умови для нових злочинів і знецінює саму ідею прав людини. Саме тому міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Рада Європи, Європейський Союз (ЄС) та інші, розробили низку інструментів, спрямованих на забезпечення справедливості. Європейський суд з прав людини у своїй практиці неодноразово підкреслював, що держави мають позитивний обов'язок проводити ефективне розслідування випадків серйозних порушень прав людини, таких

як тортури, насильницькі зникнення або позасудові страти. Цей обов'язок є не лише процесуальною вимогою, але й основоположним принципом, що впливає з права на життя та заборони катувань, закріплених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

У військовому контексті обов'язок покарання має особливе значення. Воєнні конфлікти часто супроводжуються грубими порушеннями міжнародного гуманітарного права, включно з нападом на цивільне населення, використанням заборонених видів зброї, катуваннями та незаконними утриманнями особи проти її волі. Для юристів у військовій сфері розуміння цього обов'язку є критично важливим, адже саме вони відповідають за забезпечення дотримання норм міжнародного права в умовах бойових дій, за документування фактів порушень і передачу матеріалів до компетентних органів. У межах Збройних Сил України, наприклад, це означає не лише обов'язок не вчиняти злочинів, але й активно сприяти розслідуванню випадків, що можуть бути класифіковані як воєнні злочини або злочини проти людяності.

В умовах сьогоденної гібридної війни, яку веде російська федерація проти України, питання притягнення до відповідальності за порушення прав людини набуває ще більшої актуальності. Систематичні атаки на цивільну інфраструктуру, масові вбивства, викрадення та депортації дітей, застосування катувань і сексуального насильства як методу війни є серйозними порушеннями міжнародного права, що потребують належної реакції. Україна вже співпрацює з Міжнародним кримінальним судом, надаючи докази воєнних злочинів і злочинів проти людяності. Видача ордеру на арешт президента російської федерації стала історичним прецедентом, який підтвердив, що жодна особа, навіть глава держави, не є вище міжнародного права і має нести відповідальність за свої дії/накази. Цей випадок ще раз довів, що обов'язок покарання за порушення прав людини має універсальний характер і не обмежується політичними чи географічними кордонами.

Питання реалізації обов'язку покарання за порушення прав людини має не лише правовий, а й політичний та інституційний вимір. На практиці ефективність цього обов'язку залежить від наявності незалежної судової системи, спроможності органів досудового розслідування, а також від політичної волі державного керівництва. У багатьох випадках саме політичні міркування перешкоджають справедливому покаранню винних осіб. Проте міжнародне право передбачає механізми, що дозволяють подолати ці перешкоди, створюючи систему колективної відповідальності та міжнародного нагляду. Серед таких механізмів - діяльність Міжнародного Кримінального Суду, спеціальних трибуналів і гібридних судів, які можуть діяти на підставі угод між ООН та окремими державами.

Однією з найбільших перешкод залишається проблема державного та посадового імунітету, особливо коли йдеться про злочин агресії, вчинений найвищим політичним керівництвом. Міжнародне право, попри прецеденти МКС, досі не має єдиного механізму для безумовного подолання цього імунітету, що спричинило необхідність створення спеціалізованих трибуналів. Окрім політичних перешкод, нові виклики пов'язані з технологіями. Злочини, які скоюються у кіберпросторі (наприклад, напади на критичну цивільну інфраструктуру), надзвичайно ускладнюють індивідуальну атрибуцію відповідальності, оскільки встановити виконавця, приховуючи його за анонімністю мережі, є значно важче, ніж у традиційному конфлікті. Військово-правова наука повинна адаптувати свої доктрини, включаючи поняття командної відповідальності за дії, скоєні в цифровому просторі, щоб забезпечити невідворотність покарання і в цих нових умовах.

Важливо підкреслити, що концепція покарання за порушення прав людини не обмежується лише репресивною функцією. Вона також має на меті відновлення справедливості, зміцнення довіри до правосуддя та запобігання новим злочинам. У цьому сенсі покарання виступає не як основна ціль, а як інструмент утвердження міжнародного правопорядку. Відповідно, міжнародне співтовариство визнає, що безкарність є одним із найсерйозніших викликів сучасності, адже вона підриває саму ідею верховенства права.

Значну роль у забезпеченні покарання відіграє принцип комплементарності між національними та міжнародними судовими системами. Цей принцип, що закріплений у Римському Статуті, означає, що відповідальність за покарання порушників насамперед покладається на держави. Міжнародний Кримінальний Суд втручається лише тоді, коли держава не спроможна або не бажає виконувати свій обов'язок. Таким чином, міжнародне право визнає провідну роль держав у боротьбі з безкарністю, але водночас створює запобіжники, які унеможливають ухилення від відповідальності.

Окремої уваги заслуговує питання індивідуальної кримінальної відповідальності у збройних конфліктах. Військовослужбовці, які порушують норми міжнародного гуманітарного права, зокрема заборону катувань, убивств цивільних осіб, незаконного поводження з військовополоненими або використання заборонених видів озброєння, несуть персональну відповідальність незалежно від наказів командування. Цей принцип відомий як заборона прикриття виконанням наказу. Він є фундаментальним для військового права та служить запобіжником проти зловживань владою. Сучасна практика доводить, що покарання за порушення прав людини є не лише правом держави, а

її обов'язком. Це обов'язок, який має універсальний характер і впливає з так званих імперативних норм міжнародного права. Йдеться про норми, що не допускають відступу - такі як заборона геноциду, катувань, рабства та расової дискримінації. Будь-яка держава, незалежно від її політичного устрою чи правової системи, зобов'язана переслідувати винних у таких злочинах. Ця концепція лежить в основі принципу універсальної юрисдикції, згідно з яким будь-яка держава має право притягати до відповідальності осіб, що вчинили міжнародні злочини, навіть якщо вони не є її громадянами і злочин було скоєно за межами її території.

Також слід виділити особливе значення практики Європейського суду з прав людини. У своїх рішеннях Суд неодноразово підкреслював, що право на ефективний засіб правового захисту включає обов'язок держави провести ефективне розслідування і покарати винних у порушеннях прав людини. Наприклад, у справах, пов'язаних із конфліктами на території Чеченської Республіки, Суд визнав, що відсутність належного розслідування порушує статтю 2 Європейської конвенції про права людини. Аналогічний підхід застосовується і щодо України, де Суд констатував численні порушення під час збройного конфлікту на сході країни. Таким чином, ЄСПЛ послідовно зміцнює принцип міжнародного обов'язку покарання як складову права на життя та на справедливий суд.

Міжнародне співтовариство дедалі більше усвідомлює, що безкарність за серйозні порушення прав людини є загрозою не лише для окремих держав, а й для всієї міжнародної системи безпеки. Відсутність належного реагування на такі злочини створює небезпечний прецедент, що заохочує інших порушників діяти без страху перед покаранням. Тому обов'язок держав карати винних розглядається як частина колективної відповідальності людства за збереження миру. Саме на цьому ґрунтується діяльність Ради Безпеки ООН, яка може створювати міжнародні трибунали або передавати справи до Міжнародного кримінального суду.

На сучасному етапі розвиток технологій, з'являються питання, як саме карати осіб, відповідальних за порушення прав людини у кіберпросторі або за допомогою автономних бойових систем. Проте навіть у цих умовах основоположний принцип залишається незмінним. Будь-яке серйозне порушення прав людини має бути розслідуване, а винні – покарані. Військові юристи нового покоління повинні володіти не лише класичними знаннями з міжнародного гуманітарного права, але й розуміти специфіку сучасних конфліктів, у яких межа між бойовими та цивільними діями поступово стирається.

У підсумку слід наголосити, що обов'язок покарання за порушення прав людини є не просто правовою нормою, а невід'ємним елементом моральної основи міжнародного правопорядку. Його виконання визначає ступінь цивілізованості кожної держави та її відданість принципам справедливості. Для України, яка перебуває в умовах збройної агресії, цей обов'язок набуває не останнього значення. Лише забезпечивши справедливість, можна досягти справжнього миру. Діючі юристи у військовій сфері відіграють у цьому процесі ключову роль, адже саме вони стоять на межі між правом і війною, між обов'язком служби та обов'язком людяності.

Таким чином, міжнародне право формує цілісну систему, у якій покарання за порушення прав людини є не лише обов'язком держав, а й гарантією стабільності міжнародного порядку. Від ефективності цього механізму залежить не лише доля окремих жертв чи злочинців, а й майбутнє світової цивілізації. Безкарність руйнує довіру, а покарання відновлює її. Саме тому у XXI столітті боротьба з безкарністю має стати одним із головних завдань не лише юристів, а й усіх, хто прагне миру, безпеки та людської гідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): Документ 995_199 від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.
2. Європейська конвенція про захист прав людини: Документ 995_004 від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Женевські конвенції про захист жертв війни: міжнародний документ від 12.08.1949. URL: <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2017/05/Женевська-конвенція-4.pdf>.
4. Загальна декларація прав людини: Документ 995_015 від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
5. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього: Документ 995_155 від 09.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text.
6. Конституція України: Документ 254к/96-ВР від 24.08.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Документ 995_043 від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

8. Міжнародний трибунал у Нюрнберзі: Рішення та вироки від 01.10.1946. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/1001M>.
9. Міжнародний трибунал у Токіо: Рішення та вироки від 12.11.1948. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/tm3.pl?Month=11&Day=12>.
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Документ 3477-IV від 23.02.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
11. Про міжнародні договори України: Документ 1906-IV від 29.06.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
12. Римський статут Міжнародного кримінального суду: Документ 995_588 від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
13. Статут Організації Об'єднаних Націй: Документ 995_010 від 26.06.1945. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.